

Takáts Endre

1907. július 27-én született Apátfalván Takáts Endre, aki 1950-1957 között a soproni levéltár igazgatója volt.

Apja Takáts Lajos főgimnáziumi tanár, anyja Veverán Anna. Endre iskoláit Jászberényben és Makón végezte. Egyházi szolgálatba lépett 1925-ben és 5 évig a bécsi Rudolf Tudományegyetemen teológiai tanulmányokat folytatott, önálló hitoktatóként szolgált 1943-ig. Közben Szegeden történelem-földrajz szakos tanári oklevelet szerzett. Az egyházi szolgálatból kilépve főlevéltáros lett Baján.

Magas szintű intelligenciája, állami, közigazgatási ismeretei és mindezekkel párosuló megnyerő egyénisége szinte predesztinálta a közéleti pályára is. Baja háború alóli felszabadulásakor, 1944. október 19-én a város polgármesterének választották meg, a szovjet csapatok parancsnoka pedig megbízta a bajai háromszög kerületi kormányzói teendőivel is. Baján az élet megindulása Takáts Endre nevéhez fűződik. Tisztségéről 1945 nyarán lemondott, és 1950-ig a város kulturális életében tevékenykedett. Közreműködésével létesült a múzeum és a Rudnay-művésztelep, a Zichy-családtól megvásárolt könyvanyagból és a felosztatott szerzetesi könyvtárakból könyvtárat szervezett.

A levéltári hivatás lényegének elsődlegesen az iratanyag hozzáférhetővé tételét tekintette kutatómunka számára. Ezért keveset publikált. Munkái azonban időtállóak. Doktori értekezését a lefejezett Nádasdy Ferenc fiának, Nádasdy László csanádi püspöknek (1662-1729) az életéről írta. A községi

monográfiaírás mintájául szolgál Várnai Tamással közösen készített tanulmánya Balatonbozsokról. A Honvédorvos című folyóiratban négy munkája jelent meg társszerzőként testvérével, dr. Takáts Lászlóval, a honvédkórház nyugalmazott parancsnokával, kandidátussal. Tagja volt a Soproni Szemle szerkesztőbizottságának. Cikkei jelentek meg a Soproni Szemlében, a Levéltári Közleményekben, a veszprémi Naplóban. Veszprém megye 1696., 1715. és 1720. évi összeírása c. kézírata 2002-ben látott napvilágot.

A Levéltárak Országos Központja 1950. december 4-én áthelyezte Sopronba, ahol 1957. október 17-ig volt a levéltár igazgatója. Ekkor vette feleségül Varga Róza matematika-fizika szakos tanárnőt, két lányuk született.

Sopronban ismét a történelmi események sodrába került. 1956. október 27-én megválasztották a város Ideiglenes Nemzeti Tanácsa vezetőjének. 1956 novemberétől a helyi pártbizottság és a megyei tanács jóváhagyásával Sopron Város Tanácsa VB-elnökhelyettesi tisztségét töltötte be. 1956. november végén az a soproni Ideiglenes Nemzeti Tanács vezetője volt. Tisztségéből 1957. március végén felmentését kérte és újból levéltári feladatokat látott el. Az 1956-os ténykedése tisztázásának idejére - noha említett funkciójában igyekezett a szenvedélyek elszabadulásának gátat vetni -, 1957. október 17-től 1958. június 10-ig vizsgálati fogságban volt. A Legfelsőbb Bíróság Népbírósi Tanácsa ítéletében megállapította, hogy sem az 'ellenforradalom' előtt, sem alatta, sem utána nem volt ellensége a népi demokraciának. A felmentés után azonban írásbeli megrovásban részesítették, visszaminősítették és Sopronból elhelyezték. Levéltárosként szolgált 1958. szeptember 1-jétől 1960. január 15-ig a szegedi és a szombathelyi állami levéltárakban, majd a legfelső pártvezetés lehetővé tette, hogy családjához Sopronba visszakerülhessen. Így január 16-ától ismét a soproni levéltárban dolgozott. 1961 nyarán rehabilitálták, illetve az ügyében létrejött hátrányos megkülönböztetést törölték. A Művelődési Minisztérium Levéltári Osztálya végül 1961. október 1-jével megbízta a Veszprémi Állami Levéltár vezetésével. Kiegyensúlyozott, nyugodt munkásévek következtek, amelyek alatt páratlan energiával dolgozott levéltára továbbfejlesztésén.

Négy évtizedes levéltárvezetői munkássága során a jó levéltáros hivatástudatával segített sok-sok kutatót forrásanyaggal, megismertette és megszerettette velük a levéltári kutatás tudományos módszereit.

Nyugdíjazása 66 éves korában, 1973-ban történt. Odaadó műemlékvédelmi és népművelői tevékenységéért „Veszprém városért” és „Veszprém megyéért” érdemérmeket kapott, a Szocialista Kultúráért kitüntetés is elnyerte. Mozgalmas élete 1984. szeptember 21-én ért véget, Veszprémben. Takáts Endre szülőfalujában, Apátfalván nyert végső nyughelyet..

Irodalom:

Takáts Endre emlékezete : a politika, a szakma és a magánélet metszésvonalai egy levéltáros életében a 20. század közepén szerk. : Dominkovits Péter Sopron : MNL Győr-Moson-Sopron M. Soproni Lvt., 2018

Madarász Lajos: 100 éve született dr. Takáts Endre, egykori igazgatónk elérhetősége:

http://mnl.gov.hu/mnl/veml/100_eve_szuletett_dr_takats_endre_egykori_igazgatonk letöltés: 2019. augusztus 29.

Magyar Életrajzi Lexikon elérhetősége: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/t-ty-780F8/takats-endre-78121/> letöltés: 2019. augusztus 29.

Turbuly Éva: Takáts Endre a Soproni Levéltárban elérhetősége:

http://www.veml.hu/leveltar/data/files/000004_04.pdf letöltés: 2019. augusztus 29.